

مقایسه وضعیت سلامت روانی همسران جانبازان براساس نوع جانبازی شوهران

عزیزالله مجاهد^۱، مهرداد کلانتری^۲، حسین مولوی^۳، حمید طاهر نشاط دوست^۳، نورمحمد بخشانی^۴، منصور شکیباه^۵

تاریخ دریافت مقاله: ۸۸/۶/۲۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۸/۹/۲۴

۱. استادیار روان‌شناسی بالینی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی زاهدان
۲. دانشیار روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی
۳. استاد روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی
۴. دانشیار روان‌شناسی بالینی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی زاهدان
۵. استادیار روان‌پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی زاهدان

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به وضعیت خاص جسمانی و روانشناختی جانبازان، همسران آنان با استرس‌های ویژه‌ای روبه‌رو هستند. در این پژوهش وضعیت سلامت روانی همسران جانبازان با توجه به نوع آسیب جسمی یا روانی شوهر مورد بررسی قرار گرفت.

مواد و روش کار: این مطالعه توصیفی-تحلیلی در سال ۸۷ بر روی ۱۰۰ نفر از همسران جانبازان شهر زاهدان که به روش تصادفی منظم انتخاب شدند، انجام گردید. نمونه‌ها با استفاده از پرسشنامه‌ی GHQ-28 و مصاحبه بالینی مورد ارزیابی قرار گرفتند. از تحلیل واریانس یک متغیری و آزمون تعقیبی توکی به کمک نرم افزار SPSS-17 برای تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: از یک سو میانگین کل نمرات واز سوی دیگر نمره‌ی ۷۰ درصد از افراد گروه نمونه بالاتر از نقطه‌ی برش ۲۴ قرار داشتند. تحلیل واریانس نشان داد که از میان چند متغیر، فقط نوع آسیب جسمی یا روانی شوهر باعث تفاوت معنی‌دار در نمرات شده است. پایین‌ترین سطح سلامت روانی مربوط به همسران جانبازان اعصاب و روان بود. زنانی که شوهران آن‌ها هم جانباز جسمی و هم جانباز اعصاب و روان بودند در مرتبه‌ی دوم قرار داشتند. زنانی که شوهران آن‌ها فقط جانباز جسمی بودند از هر دو گروه سلامت روانی بهتری داشتند.

نتیجه‌گیری: سطح سلامت روانی همسران جانبازان پایین بوده و بر حسب نوع آسیب جسمی یا روانی شوهر متفاوت است. این تفاوت بر مبنای ماهیت متفاوت رفتارها و علائم شوهران و همچنین هماهنگی با نظریات شناختی بر مبنای تفاوت در امکان اسناد رفتارهای شوهران به بیماری به جای خصومت قابل تبیین است.

[م ت ع پ، ز، (۴) ۱۲: ۳۸-۴۲]

کلیدواژه‌ها: سلامت روانی، خانواده، آسیب دیدگان جسمی و روانی جنگ

مقدمه

جنگ به‌عنوان یک عامل فشارزای روانی پیامدهای گسترده‌ای را در زمینه‌های مختلف فردی و اجتماعی بر جامعه تحمیل می‌کند. مشکلات جسمی و روانی فرد جانباز که معمولاً در خانواده نقش اول را دارد و اثرات غیرمستقیم آن بر خانواده‌های آنان از جمله ناگوارترین تبعات این پدیده می‌باشد.^۱ نیمی از جانبازان به سبب معلولیت خویش باعث ایجاد تنش در محیط خانوادگی خود می‌شوند.^۲ این امر واقع‌نگری را در مورد مشکلات جانبازان ضروری می‌سازد.^۳

یک مطالعه در مازندران نشان داد مشکلات روان‌شناختی زیاد و مشابهی در همسران جانبازان اعصاب و روان و همسران جانبازان شیمیایی جنگ ایران و عراق وجود دارد ولی نتایج بر مبنای سن، تعداد فرزندان، درصد جانبازی و سطح سواد، تغییر معنی‌داری را در دو گروه نشان نداد.^۴ پژوهشی که بر روی نمونه‌ای از جانبازان اعصاب و روان استان قم و همسران آنان انجام شد، نشان داد ۸۸/۹ درصد همسران جانبازان مبتلا به افسردگی و ۸۶/۷ درصد از آن‌ها دچار مشکل سلامت روان می‌باشند همچنین ۸۸/۹ درصد از همسران در زمینه علائم جسمانی، ۸۰ درصد در زمینه اضطراب، ۵۴/۴ درصد در زمینه روابط بین فردی و ۶۰ درصد در زمینه علائم افسردگی مشکل دار تلقی می‌شدند.^۵

مطالعه‌ای دیگر نشان داد میزان افسردگی در همسران جانبازان در مقایسه با همسران غیرجانبازان بالاتر است و ضایعه جانبازان تأثیری مستقیم بر افسردگی همسرانشان دارد.^۶ دژکام و امین الرعایا در مقایسه سلامت روانی همسران جانبازان اعصاب و روان با همسران سایر بیماران اعصاب و روان نشان دادند ۷۲ درصد از همسران جانبازان اعصاب و روان دارای نشانه‌های جسمانی، ۸۷/۵ درصد اختلال اضطراب، ۴۳/۸ درصد اختلال عملکرد اجتماعی و ۶۸/۸ درصد اختلال افسردگی می‌باشند. این اختلالات در گروه همسران دیگر بیماران اعصاب و روان کمتر بود.^۷ مطالعه فیروزآبادی در استان سمنان نشان داد افسردگی، اضطراب و شکایات جسمانی در همسران جانبازان بیشتر می‌باشد و سطح تحصیلات پایین‌تر و درصد جانبازی بالاتر با افزایش شدت علائم مرتبط است.^۸ اختلال استرس پس از سانحه (PTSD) یکی از اختلالاتی است که کیفیت زندگی فرد جانباز، خانواده و جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد و خانواده‌ی این جانبازان از مشکلات روانی بیشتری رنج می‌برند.^{۹،۱۰} PTSD اثرات منفی شدید و ماندگاری را بر سازگاری زناشویی، کارکرد عمومی خانواده و سلامت روانی شریک زندگی دارد که منجر به پرخاشگری، خشونت در خانواده، مشکلات جنسی، طلاق، فرزندپروری